

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI PREZIDENTI HUZURIDAGI
DAVLAT SIYOSATI VA BOSHQARUVI AKADEMIYASI**

“TASDIQLAYMAN”

**Ilmiy ishlar va xalqaro
aloqalar bo‘yicha prorektor
R. Shirinova**

**22.00.05 – “Davlat siyosati va boshqaruv sotsiologiyasi”
ixtisosligi bo‘yicha oliy ta’limdan keyingi ta’lim institutiga kirish imtihoni**

DASTURI

TOSHKENT – 2026

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi Ilmiy-uslubiy kengashining 2025-yil 27-oktyabrdagi 2-sonli majlis bayonnomasi bilan ma’qullangan.

Tuzuvchilar:

M.B.Bekmurodov	–	Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi professori
B.Sh.Karimov	–	Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi professori
L.Sh.Turayev	–	Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi bosh ilmiy xodimi

Taqrizchilar:

T.B.Matiboyev	sotsiologiya fanlari doktori, professor
A.B.Yunusov	sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent

KIRISH

“Davlat siyosati va boshqaruv sotsiologiyasi” ixtisosligi nazariy va metodologik kursi mazkur sohada ilmiy va ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlash jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi. Mazkur kurs bo‘lajak fan doktorini o‘zi tanlagan mutaxassisligi kursiga oid fundamental nazariy bilimlar, asosiy tushunchalar, ta’riflar va qoidalar sohasini jahon andozalari darajasida o‘zlashtirishga imkon beradi.

Ushbu dastur O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida” gi qonuniga muvofiq hamda O‘zbekiston-2030” strategiyasiga muvofiq mutaxassislik bo‘yicha oliy o‘quv yurti hamda oliy o‘quv yurtidan keyingi ta’lim (tayanch doktorantura va doktorantura, mustaqil izlanuvchilik) jarayonida egallanishi lozim bo‘lgan bilimlar doirasini qamrab olgan.

Davlat siyosati va boshqaruvning ijtimoiy mexanizmlarini, jamiyat va davlat urtasidagi uzaro munosabatlarni, boshqaruv jarayonlarining sotsiologik tahlilini, fuqarolik jamiyati institutlari faoliyatini, davlat fuqarolik xizmatchilarining boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish, ijtimoiy guruxlarning davlat siyosatini qabul qilish va amalga oshirishdagi ishtirokini xamda ijtimoiy tizimlarning boshqaruv samaradorligiga ta’sirini tadqiq etadi.

Dastur mazmunidan ko‘rinib turibdiki, bo‘lajak fan doktoridan “Davlat siyosati va boshqaruv sotsiologiyasi” ixtisosligining maqsadi, mazmun-mohiyati, strukturasi, metod va metodologiyalari kabi tavsiflari haqida yetarli darajada tasavvurga ega bo‘lish talab etiladi. Bundan tashqari, tadqiqotchi ixtisoslikning mavzulari bo‘yicha muhim tadqiqotlarni olib borgan mumtoz sotsiologiya vakillarining ilmiy merosidan to‘laqonli ravishda xabardor bo‘lishi lozim.

Dastur doktorant va mustaqil izlanuvchilar ongini dunyoviy bilimlar bilan boyitish, ularda ijtimoiy-gumanitar fanlarning turli sohalariga bo‘lgan qiziqishni orttirishga qaratilgan.

Hozirgi kunda ijtimoiy hayotning hamma sohaları uchun zamon talablariga javob beradigan doktorant-izlanuvchilarni tayyorlash sotsiologiya fanida dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Ushbu kursni o‘rganish natijasida bo‘lajak fan doktorlari ijtimoiy soha hamda u bilan uzviy aloqador bo‘lgan ijtimoiy jarayonlar mazmun va mohiyatini bilib oladilar va ulardan amalda foydalanish ko‘nikmalarini egallaydilar.

Jamiyatda kechayotgan turli-tuman hodisa va voqealarni ham nazariy, ham amaliy jihatdan o‘rganadilar. Davlat siyosati va boshqaruv sotsiologiyasi sohasining bo‘lajak fan doktorlari o‘zlarining ishlab chiqarish, ilmiy hamda pedagogik faoliyatlarida, shu jumladan, ilmiy tadqiqot maqsadlarida jamiyatda kechayotgan turli xil jarayonlarni keng qamrovli tarzda tadqiq etishlari mazkur fan kategoriyalari va qonunlariga tayangan holda o‘z ilmiy xulosalarini ilgari sura oladilar. Bunda ular oliy ta’lim muassasalarida tegishli fanlardan dars mashg‘ulotlarini o‘tkazishlarida sotsiologiyadan to‘plagan bilimlariga tayanadilar. Shu jihatdan mazkur nazariy-metodologik kurs yuqori malakali ilmiy pedagogik kadrlar tayyorlash tizimining ajralmas qismidir.

Zamonaviy ijtimoiy hayotning murakkab hodisa va jarayonlarini ilmiy tushunish amaliy faoliyatda sotsiologik bilim va metodlardan foydalanish malakalarini shakllantirishdan iborat.

davlat boshqaruvining ijtimoiy asoslari, boshqaruv jarayonlarida ijtimoiy omillarning roli; ijtimoiy tizimlar va boshqaruv munosabatlari, davlat siyosati sotsiologiyasi; siyosiy qarorlar qabul qilish jarayonida ijtimoiy guruxlar ishtirokining tahlili; jamiyat manfaatlarini davlat siyosatiga integratsiya qilish mexanizmlari, fuqarolik jamiyati va davlat boshqaruvi, nodavlat notijorat tashkilotlari;

ommaviy xarakatlar va jamoatchilik nazorati, davlat va fuqarolik jamiyati institutlari o‘rtasidagi hamkorlik modellari;

jamoatchilik fikri va boshqaruv jarayonlari, jamoatchilik fikrini shakllantirishda OAV va internet tarmoqlarining roli;

boshqaruv qarorlariga nisbatan ijtimoiy munosabatlar va ularni baholash;

aholi qatlamlarining davlat siyosatidan qoniqishi, boshqaruv jarayonlarining sotsiologik monitoringi va baholashi;

davlat dasturlari ijrosining ijtimoiy samaradorligini baholash, siyosiy va ijtimoiy islohotlarning jamiyatga ta’siri;

siyosiy madaniyat va siyosiy ishtirok, aholining siyosiy ongi va faolligi, saylovlarda, jamoatchilik muhokamalarida va davlat boshqaruvida ishtirok darajasi;

davlat fuqarolik xizmatchilarining boshqaruv kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirish, kompetensiyalarni baholashning zamonaviy usullari;

globalashuv va davlat boshqaruvining ijtimoiy transformatsiyasi;

jahon sotsiologik trendlari va ularning milliy boshqaruv tizimiga ta'siri, kibersotsiologiya va raqamli boshqaruvning ijtimoiy ta'siri.

Ijtimoiy tuzilish, ijtimoiy stratifikatsiya, ijtimoiy mobillikning mohiyati va mazmunini ochib berish orqali doktorant-izlanuvchilarga jamiyatda bo'layotgan ijtimoiy jarayon, hodisalarni ilmiy tahlil etish zaruriyatini singdirish hamda ularda ushbu bilimlardan amalda foydalana olish bo'yicha malaka va tajriba hosil qilish – fanning asosiy maqsadidir.

“Davlat siyosati va boshqaruv sotsiologiyasi” fani demografiya, antropologiya, ekologiya va tabiiy fanlar bilan ham o'zaro aloqaga ega. Ayniqsa, bu holat matematik fanlar bilan ham o'zaro munosabatda yaqqol namoyon bo'ladi, chunki maxsus imtihon usullarisiz empirik tadqiqotlarni o'tkazishning iloji yo'q.

Tadqiqotchilar kirish imtihonini o'zlashtirish jarayonida:

- Davlat siyosati va boshqaruv sotsiologiyasini fan sifatida shakllanish omillari, uning tadqiqot obyekti va predmeti, strukturasi va fanlar tizimidagi o'rni, jamiyatning yaxlit ijtimoiy tizimligi, shaxs va jamiyat munosabatlari, ijtimoiy hayotning dolzarb muammolari, jamiyat a'zolarining shaxsiy va ijtimoiy faoliyatini muvofiqlashtiradigan ijtimoiy institutlar faoliyati haqida atroflicha bilimlarni o'zlashtirgan bo'lishi kerak;

- “Davlat siyosati va boshqaruv sotsiologiyasi” fanining turli yo'nalishlardagi nazariy-metodologik asoslari, fanning asosiy tushuncha, kategoriyalari va qonunlari, shaxs va uning ijtimoiylashuvi jarayoni, ijtimoiy guruhlar tasnifi, jamiyat a'zolarining ijtimoiy mavqei, ijtimoiy-siyosiy jarayonlar ma'lum bir qonuniyatlar asosida kechishi, jamiyatda sodir bo'layotgan ijtimoiy siyosiy jarayonlarning o'zaro bog'liqlik ekanligini yaxlit idrok etishi hamda jamiyat rivojining asosiy omillarini tasniflay olishni bilishi va ulardan foydalana olishi;

- zamonaviy jamiyatda ro'y berayotgan ijtimoiy hodisalarni to'g'ri tavsiflash, turli ijtimoiy-madaniy xususiyatda kechayotgan hodisalarni xolis qiyosiy taqqoslash, zamonaviy jamiyatdagi mavjud ijtimoiy muammolardan ustuvorligini aniqlash va ularni obyektiv tahlil qilish, muayyan hodisa va voqealarga kishilarning shaxsiy munosabatlarini o'rganishga qaratilgan empirik tadqiqotlarda ishtirok etish, ijtimoiy-siyosiy va ma'naviy sohalarda o'tkazilgan amaliy sotsiologik tadqiqotlar natijalaridan foydalana olish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.

Dasturdagi mavzu va masalalar “Davlat siyosati va boshqaruv sotsiologiyasi” ixtisosligi bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktor (DSc) ligiga da'vogarlarining faqatgina shu sohadagi umumiy bilim darajasini aniqlash bilan cheklanmasdan, balki muammolar va ularning yechimlarini topish bo'yicha bilimga ega ekanligini namoyish eta olishni ham talab qiladi.

Mazkur masalalar bo'yicha nazariy muammolar falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc)ligiga da'vogarlarining shaxsiy qarashlari shakllanishini yuzaga chiqarishga qaratilgan.

Dastur 22.00.05 – “Davlat siyosati va boshqaruv sotsiologiyasi” ixtisosligi pasportiga tegishli bo'lgan barcha masalalarni o'z ichiga qamrab oladi.

Ushbu dastur 22.00.05 – “Davlat siyosati va boshqaruv sotsiologiyasi” ixtisosligi bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgor doktorant va mustaqil izlanuvchilar uchun mo'ljallangan.

SIYOSIY SOTSILOGIYANING NAZARIY ASOSLARI VA SHAKLLANISH BOSQICHI

Siyosat ijtimoiy fanlarning tadqiqot ob'ekti sifatida. Siyosat fanining fanlararo aloqadorligi. Siyosiy sotsiologiya va siyosatshunoslik. Siyosiy jarayon va hodisalarni o'rganishga sotsiologik yondashuvning o'ziga xos xususiyatlari. Jamiyat rivojlanishining turli bosqichlarida va uning turli bosqichlarida hokimiyat va ta'sirning ijtimoiy mexanizmlarini o'rganish. Siyosiy sotsiologiyaning predmeti, maqsadi va vazifalari, metodologiyasi va fanlararo aloqasi. Siyosatning nazariy va empirik darajalari. Sotsiologiyaning fan sifatida paydo bo'lishi va rivojlanishi. Ogyust Kont – pozitiv sotsiologiya asoschisi. Sotsiologiyaning qonunlari.

V. Pareto, G. Moska, R. Mishels tomonidan elitaning klassik nazariyalari. M. Veberning ratsional byurokratiya nazariyasi. K. Marksning siyosiy vakillik tushunchalarini qiyosiy tahlili. P. Sorokin tomonidan siyosiy vakillik tushunchalarining qiyosiy tahlili va P. Burdye nazariyalari.

SIYOSIY HAYOTNI SOTSILOGIK TADQIQ ETISH TEXNOLOGIYALARI VA USULLARI

Siyosiy sotsiologiyaning shakllanish bosqichlari. Siyosiy sotsiologiyaning hozirgi holati va uning rivojlanish tendentsiyalari. Zamonaviy siyosiy sotsiologiya. Siyosiy sotsiologiya metodlarining tasnifi. Siyosatning nazariy usullari. Sotsiologiya: tarixiy, qiyosiy, strukturaviy-funksional, siyosiy jarayonlarni modellashtirish. Empirik usullari: ma'lumotlarni yig'ish usullari - kuzatish, anketa, hujjatlarni tahlil qilish, ekspert baholashlari, chuqur suhbatlar, kontent tahlili, fokus-guruhlar va boshqalar; ma'lumotlarni tahlil qilish usullari - korrelyatsiya, omil, klaster, ikkilamchi ma'lumotlarni tahlil qilish. Siyosiy hodisalarni o'rganishda miqdoriy va sifat usullari o'rtasidagi bog'liqlik. Siyosiy sotsiologiyaning rivojlanishidagi roli, siyosiy jarayonlarni bashorat qilishning zamonaviy texnologiyalari.

JAMIYATNING IJTIMOIIY TUZILISHI VA SIYOSAT

Jamiyat tizimli tuzilma sifatida. G'arb sotsiologiyasi asoschilari ijtimoiylik haqida. Niklas Lumanning jamiyatga doir qarashlari. Talkott Parsonsning jamiyatga doir qarashlari. Jamiyat, davlat va siyosat. Jamiyatning turkumlari va tasniflari. Zamonaviy jamiyatning siyosiy va sotsiomadaniy munosabatlari muammolari. Jamiyatning tuzilishi. Jamiyat shakllari. Jamiyatning ijtimoiy hayot. Jamiyatning iqtisodiy hayoti. Jamiyat va siyosat. Jamiyat va mafkura. Jamiyat va ma'naviy hayot. Jamiyat-inson-oila aloqalari. Oila jamiyatning asosiy yacheykasi sifatida.

SIYOSIY HAYOTNING NAMOYON BO'LIH SHAKLLARI VA SUB'EKTLARI. SHAXS VA SIYOSAT

Shaxs. Shaxs va siyosat. Shaxs siyosat subyekti sifatida. Shaxs va jamiyat siyosat obyekt sifatida. Siyosatda shaxs: siyosiy ong, siyosiy hulq-atvor, siyosiy faoliyat, siyosiy ishtirok, siyosiy faollik. Ijtimoiy jamoalar va guruhlar siyosatning subyektlari sifatida.

SOTSIAL GURUHLAR, JAMOALAR. ULARNING SIYOSIY HAYOTDAGI ROLI

Sotsiologiyada sotsial guruh tushunchasi. Sotsial guruh turlari. Rasmiy va norasmiy guruhlar. Sotsial jamoa. Sotsial guruh nazariyasi. Sotsial gurux tushunchasi, uning asosiy belgilari. Qon-qarindoshlikka asoslangan guruxlar. Sotsiologiyada sotsial institut tushunchasi. Din sotsiomadaniy institut sifatida.

Sotsiologiyada sotsial guruxlarga ajratish mezonlarining xilma-xilligi, sotsial gurux turlari, katta va kichik, rasmiy va norasmiy guruxlar, referent gurux, Qon-qarindoshlikka asoslangan guruxlar: urug', qabila, qarindoshlar, oila, elat, millat. Ommani sotsiologik o'rganish. Sotsiologiyada sotsial institut turlari: oila, siyosat, din, iqtisod, talim va xuquq. Jamiyat xayotida sotsial institutlarning o'rni. Rasmiy va norasmiy sotsial guruxlar.

HOKIMIYAT SIYOSIY FENOMEN SIFATIDA

Siyosiy hokimiyat tushunchasi. Hokimiyat tushunchasini o'rganishga sotsiologik yondashuvning o'ziga xos xususiyatlari. 7-Hokimiyat munosabatlarining tuzilishi. Hokimiyat sub'ektlari va ob'ektlari. Quvvat qadriyatlari va manbalari. Quvvatni amalga oshirish usullari. Siyosiy hokimiyatning ko'p o'lchovli modeli: hokimiyat vakillik sifatida, boshqaruv qarorlarini ishlab chiqish va qabul qilishda ishtirok etish uchun kurash, ijtimoiy muammolarni hal qilish texnologiyasi.

Legitimlik tushunchasi va siyosiy hokimiyatni qonuniylashtirish usullari. Siyosiy hokimiyat mexanizmi. Yangi tendentsiyalar va davlat boshqaruvining "aqli tizimlari"ni shakllantirish muammolari. Hokimiyat tushunchasi va uning mohiyati. Aristotel, Jon Lokk, Endryu Xeyvudning hokimiyat haqidagi qarashlari. Hokimiyatning tuzilishi va manbasi. Siyosiy hokimiyatning subyektlari va obyektleri. Hokimiyat resurslari. Siyosiy hokimiyat xususiyatlari.

IJTIMOY-SIYOSIY TIZIM

Siyosiy tizim tushunchasi, tuzilishi va vazifalari. D.Iston, G.Almond, K.Doych tomonidan siyosiy tizim modellari. Ijtimoiy-siyosiy tizim o'zaro ta'sir qiluvchi ijtimoiy va siyosiy institutlar ierarxiyasi sifatida. Ijtimoiy-siyosiy tizimlar ishlash mexanizmi. Ijtimoiy-siyosiy tizimlarni qiyosiy tahlil qilish ko'rsatkichlari. Siyosat muhiti tushunchasi. Siyosatdan tashqari ijtimoiy va ijtimoiy muhit. Siyosatning geografik, biologik, demografik va iqtisodiy hayot omillari. Jamiyatning siyosiy hayotini o'rgatishda milliy xarakter, diniy an'analar, ijtimoiy tuzilma, siyosiy madaniyat turi, darajasining ta'siri.

SIYOSIY ROL VA SIYOSIY STRATIFIKATSIYA

Ijtimoiy stratifikatsiya nazariyasi va sotsiologiyasi mohiyati, ijtimoiy stratalar va ularni o'rganish tarixi, ijtimoiy stratalar xillari, tiplari, prinsiplari. Yoshlar sotsiologiyasi tushunchasi, yoshlar sotsiologiyasi tushunchasi va mohiyati to'g'risida, jamiyatda, O'zbekistonda yoshlar potentsiallari haqida. Deviant xulq-atvor sotsiologiyasi, deviant xulq-atvor mohiyati va tushunchasi, deviant xulq-atvor turlari, uning mohiyati va o'rganilishi Sotsial xatti-harakat tushunchasi. Sotsial xatti-harakatning tuzilishi va turlari. "Ideal tip" tushunchasi. "Ideal tip" tarixiy va sotsiologik bilish vositasi sifatida.

Maks Veberning stratifikatsion jarayonlar mohiyatini ochishda ratsionalistik asosida yondashuvi va ratsionalistik omilning muhimligiga alohida ahamiyati. M.Veber tomonidan sotsiologiyaning muhim tarmoqlarini ishlab chiqilishi: iqtisodiy sotsiologiya, din sotsiologiyasi, fan sotsiologiyasi, huquq sotsiologiyasi, siyosat va madaniyat sotsiologiyasi. Veberning "Protestant axloqi va kapitalizm ruhi" asari. Kapitalistik tuzumni talqin qilishda M.Veberning Marksga bildirgan asosli e'tirozlari. M.Veber g'oyalarning hozirgi zamon sotsiologiyasiga ta'siri.

GENDER VA SIYOSAT

Gender tadqiqotlarining vujudga kelishi va rivojlanishi. Gender tushunchasi. Biologik va ijtimoiy jins tushunchalari. Biologik determinizm. Gender ijtimoiy-demografik kategoriya sifatida. Gender identliklik. Gender segregatsiya. Gender kutishlar va gender rollardagi zamonaviy transformatsiyalar. Boshqaruvda gender muvozanat: patriarxat, paternalistik, feministik, liberal, egalitar yondashuv. Boshqaruvda gender tenglik konsepsiyasi. Boshqaruvda gender muvozanatni baholash indikatorlari. Xotin-qizlar ijtimoiy-siyosiy faolligini qo'llab quvvatlashda nodavlat tashkilotlarning roli. Boshqaruvda gender tenglik amaliyotining statistik ko'rsatkichlari.

SIYOSATDA XATTI-HARAKATI VA ISHTIROKNING IJTIMOYIY MEXANIZMLARI

Siyosiy manfaat, siyosiy xulq-atvor va siyosiy ishtirok tushunchalari. Hokimiyat tizimida siyosiy manfaatlarning roli. Siyosatda ishtirok etish omillari: siyosiy muhit, ijtimoiy keskinlik darajasi, ijtimoiy noqulaylik darajasi, mafkuraviy safarbarlik darajasi, siyosiy madaniyat turi. Siyosiy xulq-atvor va ishtirok etish shakllari va usullari. Individual, guruhli va ommaviy siyosiy ishtirok. Ommaviy siyosiy ishtirokning shakllari: uyushgan va stixiyali, an'anaviy va noan'anaviy. Faollik, faollik, ratsionallik siyosiy xulq-atvor va ishtirok ko'rsatkichlari sifatida.

Saylov xulq-atvori siyosiy xulq-atvor shakli sifatida. Absenteizm va uning sabablari. Deviant siyosiy xatti-harakatlar va uning sabablar. Ijtimoiy subyektlarni siyosiy safarbar qilish mexanizmlari. Siyosatning tipik modellarini sotsiologik tahlil qilish xatti-harakati va ishtiroki. Emil Dyurkgeym, Robert King siyosiy xulq haqida. Siyosiy ishtirok – siyosiy hokimiyatning har qanday – mahalliy yoki umummilliy darajalarida xususiy kishilarning davlat siyosatiga ta'sir etish, davlat ishlarini boshqarish yoki siyosiy yetakchilarni saylash maqsadlaridagi xatti-harakatlari sifatida. Yaratilgan muhit sharoitidagi siyosiy ishtirok sabablari: makro omillar (davlatning majburlashga oid qobiliyati, farovonlik, jins, yosh, kasb-kor); mikro omillar (insonning madaniy-bilim darajasi, uning dinga mansubligi, qandaydir psixologik turga tegishli ekanligi va hokazo). Sidney Verba, Milbert siyosiy ishtirok haqida. Siyosiy ishtirok samarali kechadigan demokratik siyosiy tartibot haqida.

YOSHLAR SIYOSIY MUNOSABATLARNING MUHIM SUBYEKTI SIFATIDA

Yoshlarning ijtimoiy holati. Yoshlarda labillik, tajovuzkorlik, ekstremallik. Yuvenofobiya. Zamonaviy yoshlar tashkilotlari, harakatlari. Yoshlarni harakatga keltiruvchi motivlar. Yoshlar ijtimoiy-siyosiy faolligi – mamlakatda tolerantlikni mustahkamlovchi muhim omil. Yoshlar faolligini ta'minlash va ular faolligini oshirish bo'yicha davlat siyosati. Yoshlar manfaatlari. Yosh guruhlarini va ularni faolligi ta'minlash shartlari.

SIYOSATDAGI JAMOATCHILIK FIKRI

Jamoatchilik fikrini o'rganishning kontseptsiyasi va asosiy yondashuvlari. Jamoatchilik fikrining tuzilishi, mazmuni va vazifalari. Jamoatchilik fikri jamiyatni boshqarishda teskari aloqa tamoyilini amalga oshirish sifatida. Demokratik jamiyatda jamoatchilik fikrining roli va avtoritar siyosiy tizimlar. Jamoatchilik fikri hokimiyat munosabatlarining tizimli elementi sifatida. Shakllanish mexanizmlari va jamoatchilik fikrini bildirish uchun kanallar. Mobilizatsiya va manipulyativ siyosiy texnologiyalarning samaradorligida jamoatchilik fikrini shakllantirish va boshqarish. Jamoatchilik fikrining siyosiy institutlarga ta'sirining xususiyatlari, rasmiylar va siyosiy rahbarlar. Rivojlanishda jamoatchilik fikrining roli. Merton Liberalizm ijtimoiy-siyosiy fikrning alohida turi sifatida, konsepsiyaning ta'rifi. Liberal ta'limotni shakllantirishni iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy va nazariy shart-sharoitlari.

PLURALIZM

Plyuralizm tushunchasi, tipologiyasi, xususiyatlari, mohiyati. Plyuralizm siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotning turli xil shakllarining bir paytda birga yashashi, mavjud bo'lishi va huquqiy jamiyat tuzilishining asosiy tamoyili sifatida. G'oyalar, qarashlar, manfaatlar va shu kabilarning tanlash erkinligiga imkon berilishi, takliflar xilma-xilligi.

Plyuralizm muayyan turli mafkuraviy oqimlarning va ularning fikrini ifodalovchi jamoat birlashmalari, shu jumladan siyosiy partiyalar va harakatlarning mavjud bo'lish imkoniyati ekanligi.

SIYOSIY IJTIMOIYLASHUV

Siyosiy sotsializatsiyani o'rganishning kontseptsiyasi va asosiy yondashuvlari. Siyosiy sotsializatsiya bosqichlari va agentlari. Boshlang'ich va ikkilamchi siyosiy ijtimoiylashuv. Qayta sotsializatsiya tushunchasi. Siyosiy sotsializatsiya inklyuziyaning ijtimoiy mexanizmi sifatida. Shaxsni jamiyatning siyosiy qadriyatlarini tizimiga kiritish va siyosiy munosabatlarni takror ishlab chiqarish. Siyosiy xususiyatlar turli milliy, diniy, kasbiy va yosh guruhlarida sotsializatsiya. Sotsializatsiyaning siyosiy turlari. Zamonaviy jamiyatlarda siyosiy sotsializatsiya jarayoniga ommaviy axborot vositalari va INTERNETning ta'siri. Siyosiy sotsializatsiya jamiyatning siyosiy madaniyatini shakllantirish mexanizmi sifatida. Siyosat tushunchasi va tipologiyasi.

JAMIYATDA SIYOSIY MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHNING AHAMIYATI

Fuqarolik siyosiy madaniyati tushunchasi. Siyosiy madaniyat ijtimoiy-siyosiy tizimning tizim tashkil etuvchi elementi va siyosiy sotsiologiyaning tadqiqot ob'ekti sifatida. Siyosiy ijtimoiylashuv agentlari, bosqichlari. Siyosiy ijtimoiylashuvga ta'sir etuvchi omillar va ularning o'ziga xos xususiyatlari. Siyosiy madaniyatning asosiy modellari. Siyosiy madaniyatning milliy va mintaqaviy variantlari, ularning o'ziga xosligi va hususiyatlari. G'arbiy va sharqiy tipdagi siyosiy madaniyatning xususiyatlari. Jamiyat siyosiy madaniyati va siyosiy submadaniyatlarining nisbati. Zamonaviy dunyo siyosiy madaniyati tipologiyasining afzalliklari va kamchiliklari. Siyosiy madaniyatning liberal-demokratik modeli. Siyosiy madaniyatning shakllanishi va evolyutsiyasi, uning asosiy omil va bosqichlari. G'arb mamlakatlaridagi siyosiy madaniyatning milliy-o'ziga xos, ijtimoiy-madaniy, konfessional, an'anaviy-tarixiy va boshqa hususiyatlari. Afrika, Lotin Amerikasi va Osiyodagi harbiy diktatura va avtoritar rejimlar davridagi siyosiy madaniyat.

SIYOSIY PARTIYALAR VA SAYLOVLAR. SAYLOVLAR SOTSILOGIYASI

Siyosiy hokimiyat organlariga saylovlar siyosiy-huquqiy institut va ijtimoiy-siyosiy vakillik mexanizmi sifatida. Saylovni tashkil etish va o'tkazish tamoyillari. Saylov jarayoni tushunchasi, tuzilishi va sub'ektlari. Saylov funksiyalari. Kontseptsiya va saylov tizimlarining tipologiyasi. Siyosiy jarayon strukturasi saylov jarayonining o'rni va roli. Saylov kampaniyasi kontseptsiyasi va asosiy bosqichlar. Saylovoldi tashviqotini tashkil etish va boshqarish tamoyillari. Turli darajadagi davlat organlariga saylovlarda saylov jarayonini boshqarish instituti. Tarkibi va asosiy bosqichlari saylov kampaniyasini sotsiologik ta'minlash. Saylovoldi vaziyatning sotsiologik tahlili: tadqiqot nomzodlarning ijtimoiy bazasi, siyosiy va saylov faolligi darajasi, siyosiy qadriyatlar va turli xil imtiyozlar. Ijtimoiy guruhlar, o'tgan saylov natijalari, muammoli joylar. Saylov ijtimoiy pasportining tushunchasi va tuzilishi. Saylov kampaniyasining odatiy strategiyalari. Saylov kampaniyasi natijalarini bashorat qilish usullari.

Siyosiy partiyalar jamiyatning siyosiy tizimi muhim va ajralmas qismi sifatida. Jamiyatning siyosiy tizimida partiyalar vazifalari: manfaatlarini ifodalash, funktsional integratsiya, partiyaning

mafkuraviy funksiyasi, hokimiyat uchun kurash, jamiyatning siyosiy tizimi shakllanishida partiya ishtirok etish.

SIYOSIY ELITA VA SIYOSIY YETAKCHILIK SOTSILOGIYASIYASI

Siyosiy elitani o'rganish tushunchasi va asosiy yondashuvlari. Elitalarning klassik nazariyalari V. Pareto (1848-1923), G. Moska (1858-1941), R. Mishels (1876-1936). Siyosiy elitani o'rganishning uslubiy muammolari. Meritokratik (qiymatga asoslangan) va elitarni aniqlashning altimetrik (funktsional) mezonlari. "Hukmron elita", "byurokratiya", "siyosiy", "elita", "siyosiy tabaqa" tushunchalari o'rtasidagi munosabat. Hukmron elita jamiyatning hokimiyat, mavqei va resurslarini taqsimlovchi jamoaviy sub'ekt sifatida. Hukmron elitaning tuzilishi. Siyosiy elitaning vazifalari. Hukmron elitani qonuniylashtirish yo'llari. Siyosiy elitaning shakllanishi, faoliyati va takror ishlab chiqarish xususiyatlari. Siyosiy elitani sotsiologik tahlil qilish usullari va usullari. Kuch va yetakchilik.

Inson yetakchiligining tabiati. Vaziyat nazariyasi. Izdoshlar nazariyasi. Yetakchilik turlari. Rahbar funksialari. Elitalar va ularning insoniyat tarixidagi rolo. G.Moska, V.Pareto, asarlari. Elitaning zamonaviy nazariyalari. Elitalar tipologiyasi. Elitani yangilash muammosi. Siyosiy yetakchilikning mohiyati. Va mazmuni. Yetakchilikning tabiati. Yetakchilikning ob'ektiv va sub'ektiv tomonlari. Yetakchilikning asosiy nazariyalari. Zamonaviy G'arb siyosatshunoslarining yetakchilik muammosiga qarashlari. Rahbarlarning tipologiyasi va funksiallari. Siyosiy yetakchilikning asosiy turlari. Siyosiy rahbarning asosiy vazifalari. Shaxsga sig'inish, demokratik yetakchilikning mexanizmi. G'arb Sharq va Rossiya jamiyatlarida siyosiy yetakchilikning o'ziga xos xususiyatlari.

IJTIMOY-SIYOSIY ISLOHOTLAR SOTSILOGIYASI

Ijtimoiy-siyosiy islohotlar konsepsiyasi. Ijtimoiy-siyosiy islohotlarning tuzilishi va vazifalari. Evolyutsion va inqilobiy ijtimoiy rivojlanish modellari. Islohot jamiyat manfaatlari va ehtiyojlarini ro'yobga chiqarish va siyosiy tizimning buzilishlarga munosabati sifatida. Ijtimoiy-siyosiy islohotlar tipologiyasi. Ijtimoiy-siyosiy islohotlarni amalga oshirishda ob'ektiv va sub'ektiv omillar o'rtasidagi bog'liqlik. Siyosatdagi kontr-islohotlar va tiklanish jarayonlari. Tranzit mamlakatlarda ijtimoiy-siyosiy islohotlarni amalga oshirishning xususiyatlari va muammolari. Zamonaviy sharoitda ijtimoiy-siyosiy islohotlarning muammoli va tarixiy mazmuni. Ijtimoiy-siyosiy islohotlar jarayonini sotsiologik va axborot-tahliliy ta'minlash usullari.

Ijtimoiy-siyosiy islohotlar natijalarini modellashtirish va prognozlash usullari Davlat haqidagi g'oyalar evolyutsiasi: Platondan to hozirgi kungacha. Davlatning paydo bo'lish nazariyalari. Ijtimoiy shartnoma nazariyasi (T.Gobbs, J.Lokk, J.J.Russo). Bosqinchilik nazariyasi (L.Gumplovich, F.Oppengeymer). Sinflar nazariyasi (K.Marks, F.Engels) XX asrda polotogenezga qarashlar. "Shahar inqilobi" nazariyasi G.Chikda. K.Vittgofelning "Gidrotexnika" nazariyasi. Politogenezning integratsion va ziddiyatli versialari.

SIYOSAT VA GLOBALASHUV

Globalashuv. Siyosiy globalashuv: mohiyati va tarkibi. Globalashuv siyosiy jarayon sifatida. Jamiyat globalashuvda millat va davlatning o'ri. Zamonaviy jamiyatning global muammolari. Globalashuvning ijtimoiy oqibatlari. Jamiyat inqirozining asosiy sabablari va ularni oldini olishning ustuvor vazifalari.

SIYOSATDA KONFLIKTLAR SOTSILOGIYASI

Siyosiy konfliktlar tushunchasi, tuzilishi, ob'ekti, predmeti va namoyon bo'lish shakllari. Siyosiy nizolarning sabablari va vazifalari. Siyosiy konflikt rivojlanishining asosiy bosqichlari. Siyosiy ziddiyat dinamikasida tolerantlik chegarasi tushunchasi. Siyosiy mojarolar tipologiyasi. Mojaro sharoitida siyosiy xatti-harakatlarning tipik strategiyalari. Siyosiy nizolarni hal qilishning rasmiy va norasmiy usullari. Konfliktni sotsiologik tahlil qilish usullari. Siyosiy mojarolarni prognozlash va oldini olish usullari. Muzokaralar siyosiy nizolarni hal qilish yo'li sifatida. Muzokaralar jarayonini axborot-tahliliy ta'minlash va uning ishtirokchilari tarkibiga qo'yiladigan talablar. Muzokaralar jarayonining bosqichlari va uning samaradorlik mezonlari. Ijtimoiy konflikt(tengsizlik, ziddiyat)larning sabablari: mulk, resurslardan foydalanish, maqom, obro', hokimiyat. Ijtimoiy tabaqalanish va uning shakllari (S.Sorokin). Ijtimoiy adolat haqidagi fikrlar. Ijtimoiy harakatchanlik tushunchasi. Vertikal va gorizontal harakatchanlik. Individual va jamoaviy kirish.

Etologiya. Sotsiobiologiya. K.Lorenz, E.Ulson. Tengsizlik va hokimiyatning tabiiy asoslari: individual qobiliyatlar, yosh tengsizligi, gender tabaqalanishi. Hududiy mexanizm. Etnik va irqiy ziddiyatlar. Agressiv va altruistik xatti-harakatlar. Dominantlik. Strukturaviy ierarxiya.

SIYOSATDA IRQ OMILI. IRQIY DISKRIMINATSIYA

Diskriminatsiya. Irqiy kamsitishning shakllari va ularni tugatish siyosati. Ksenofobiya va ular bilan bog'liq toqatsizliklar bilan kurashish bo'yicha chora-tadbirlar. Irqiy kamsitishning barcha shakllarini tugatish to'g'risidagi Konvensiya. Qonun oldida hamma odam tengligi hamda har qanday kamsitish va har qanaqa kamsitishga gijgijlashdan qonun bilan teng himoya qilinish huquqi.

SIYOSIY MUNOSABATLARGA ETNOMILLIY RIVOJLANISHNING TA'SIRI VA MUAMMOLARI

Etnos. Odamlar. Millat. Siyosiy hayotda etnomilliy o'ziga xoslik va uning roli. Etnomilliy siyosat. Davlatning fuqarolik yo'nalishi. Millatchilik. Milliy o'z-o'zini anglash. Milliy harakat. Etnofobiya. Shovinizm. Panislamizm. Panturkizm. shovinizm. Irqiy segregatsiya. Ikki tillilik. Uch tillilik. Milliy-madaniy avtonomiya. Milliy-etnik mojarolar. Separatizm.

SIYOSIY INQIROZLAR SOTSILOGIYASI

Siyosiy inqiroz tushunchasi. Ijtimoiy-siyosiy tizimning "barqaror" va "barqaror taraqqiyoti" tushunchalari o'rtasidagi munosabat, "siyosiy ziddiyat" va "siyosiy inqiroz". Siyosiy inqirozlarning rivojlanishi uchun tashqi va ichki sharoitlar. Inqirozgacha bo'lgan vaziyatning sotsiologik ko'rsatkichlari. Inqirozning tuzilishi va rivojlanish bosqichlari. Siyosiy inqirozlar tipologiyasi. Siyosiy inqirozlarning ijtimoiy oqibatlari. Siyosiy inqiroz siyosiy tizimni yangilash manbalaridan biri sifatida. Siyosiy inqirozlarni prognozlash, tahlil

qilish va axborot-tahliliy ta'minlashning sotsiologik usullari. Tranzit mamlakatlarda siyosiy inqirozlarning namoyon bo'lish xususiyatlari va dinamikasi. Hokimiyat va yetakchilik. Hokimiyat hulq-atvor alternativalarini cheklash qobiliyati sifatida.

O'ZBEKISTONDA SIYOSIY SOTSIOLOGIYA FANINI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI

Jamiyatda aholining ijtimoiy-siyosiy ongi, madaniyati, savodxonligini oshirish davr talabi sifatida. Insonning jamiyatda tutgan o'rni va rolini anglash, boshqalar bilan hamkorlik ehtiyojlari qondirish, kishilar bilan munosabatga kirishish, adaptatsiya va kommunikabellik. Insonparvarlik, oqilonalik asosida insoniy munosabatlarni o'rnatishga bo'lgan ehtiyojning ortishi. Inson omilining ustuvorligi tamoyili. Inson kapitali. O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlarning davlat va jamiyat taraqqiyotiga ta'siri va ijtimoiy-siyosiy tahlili.

**22.00.05 – “DAVLAT SIYOSATI VA BOSHQARUV SOTSILOGIYASI”
IXTISOSLIGI BO‘YICHA NAMUNAVIY
SAVOLLAR**

1. Siyosiy sotsiologiyaning obyekti va predmeti.
2. Siyosiy sotsiologiyani o‘rganishning asosiy konseptual yondashuvlari.
3. Siyosiy sotsiologiyaning siyosatshunoslik fanlari tizimidagi o‘rni.
4. Siyosiy sotsiologiyaning vazifalari.
5. Siyosiy sotsiologiyaning metodlari.
6. Siyosiy hokimiyatni o‘rganishning kontsepsiyasi va asosiy konseptual yondashuvlari.
7. Siyosiy hokimiyatning qonuniyligi tushunchasi.
8. Siyosiy tizim tushunchasi, tuzilishi, vazifalari va modellari.
9. Siyosat muhiti tushunchasi. Siyosatdan tashqari ijtimoiy va ijtimoiy muhit.
10. Siyosiy tizimning amal qilish mexanizmi.
11. Ijtimoiy-siyosiy tizimlarni qiyosiy tahlil qilish ko‘rsatkichlari.
12. Siyosiy tizimlar tipologiyasi.
13. Siyosiy tizim sotsiologik tadqiqot ob'ekti sifatida.
14. Ijtimoiy vakillik tushunchasi, mexanizmlari va turlari.
15. Siyosiy bozor va siyosiy kapital tushunchasi.
16. K.Marks, M.Veber, P.Sorokin, P.Burdyening ijtimoiy va siyosiy tabaqalanish nazariyalari.
17. Siyosiy manfaat tushunchasi, siyosiy xulq-atvor, siyosiy ishtirok.
18. Siyosiy xulq-atvor va ishtirok etish shakllari va turlari.
19. Siyosiy xulq-atvor va ishtirok omillari
20. Siyosatda jamoatchilik fikrini o‘rganish konsepsiyasi va asosiy yondashuvlari.
21. Jamoatchilik fikrining tuzilishi, mazmuni va vazifalari.
22. Jamoatchilik fikri hokimiyat munosabatlarining tizimli elementi sifatida.
23. Jamoatchilik fikrini ifodalash mexanizmlari va kanallari.
24. Siyosiy sotsializatsiya tushunchasi, bosqichlari va vazifalari.
25. Siyosiy sotsializatsiya omillari va agentlari.
26. Siyosiy sotsializatsiya turlari.
27. Siyosiy ijtimoiylashuv siyosiy madaniyatni shakllantirish mexanizmi sifatida.
28. Siyosiy madaniyatlar tipologiyasi.
29. Fuqarolik siyosiy madaniyati tushunchasi
30. Siyosiy madaniyat ijtimoiy-siyosiy tizimning tizim tashkil etuvchi elementi sifatida.
31. Saylovlar siyosiy-huquqiy institut va ijtimoiy-siyosiy vakillik mexanizmi sifatida.
32. Saylov institutining funktsiyalari.
33. Saylov tizimlari tushunchasi va asosiy turlari.
34. Saylov kompaniyasining kontsepsiyasi va asosiy bosqichlari.
35. Saylov kompaniyasini sotsiologik ta'minlash usullari.
36. Siyosiy partiyalar, ijtimoiy harakatlar va manfaatlar guruhlari sotsiologik tahlil ob'ekti sifatida.
37. Siyosiy partiyalar, ijtimoiy harakatlar va manfaatlar guruhlari tushunchasi, xususiyatlari, tashkiliy tuzilishi va vazifalari.
38. Partiya tizimi tushunchasi.
39. Siyosiy partiyalar, partiyaviy tizimlar va manfaatlar guruhlari tipologiyasi.

40. Siyosiy tizimning faoliyat ko'rsatish mexanizmida siyosiy partiyalar va manfaatlar guruhlarining o'rni va vazifalari.
41. Siyosiy elitani o'rganish tushunchasi va asosiy yondashuvlari.
42. V. Pareto, G. Moska, R. Mishels tomonidan elitaning klassik nazariyalari.
43. "Hukmron elita", "byurokratiya", "siyosiy elita", "siyosiy sinf" tushunchalarining o'zaro bog'liqligi.
44. Hukmron siyosiy elitaning tuzilishi, qonuniylashtirish usullari va funktsiyalari.
45. Hukmron elitani yollashning ijtimoiy va institutsional mexanizmlari.
46. Hokimiyat va boshqaruv apparatini ijtimoiy nazorat qilish mexanizmlari.
47. Siyosiy yetakchilik tushunchasi, tuzilishi va vazifalari.
48. Siyosiy yetakchilikning asosiy nazariyalari va tipologiyasi.
49. Siyosiy lider imidjini ilgari surishning dizayn tamoyillari va texnologiyalari.
50. Siyosiy konfliktlar tushunchasi, tuzilishi, ob'ekti, predmeti va namoyon bo'lish shakllari.
51. Siyosiy konfliktlar rivojlanishining asosiy bosqichlari va vazifalari.
52. Siyosiy konfliktlar tipologiyasi.
53. Siyosiy ziddiyatlarni hal qilish yo'llari.
54. Muzokaralar jarayoni siyosiy ziddiyatlarni hal qilish usuli sifatida.
55. Ijtimoiy-siyosiy inqirozni o'rganishning kontseptsiyasi va asosiy yondashuvlari.
56. Siyosiy inqirozning tuzilishi va uning dinamikasi.
57. Siyosiy inqirozlar tipologiyasi.
58. Siyosiy inqiroz siyosiy tizimlarning yangilanishi va rivojlanishi manbai sifatida.
59. Siyosiy konfliktlar va siyosiy inqirozlarni sotsiologik ta'minlash usullari.
60. Ijtimoiy-siyosiy islohotlarning kontseptsiyasi, tadqiq qilish yondashuvlari va vazifalari.
61. Ijtimoiy taraqqiyotning evolyutsion va inqilobiy modellari.
62. Siyosiy madaniyat mazmuni va asosiy hususiyatlari.
63. Siyosiy madaniyatning iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy-madaniy determinatlari.
64. Siyosiy madaniyatning xulq-atvot juhati, shakllari va stereotiplar.
65. Siyosiy madaniyatning institutsional normalari va an'analari.
66. Siyosiy mafkura hokimiyat munosabatlarini aks ettiruchi omil sifatida.
67. Liberalizm va neoliberalizm.
68. Konservatizm va neokonservatizm.
69. Sotsial demokrariya.
70. Siyosiy madaniyatning asosiy modellari.
71. Siyosiy madaniyatning milliy va mintaqaviy variantlari, ularning o'ziga xosligi va hususiyatlari.
72. Gumanitar fanlar tizimida siyosiy antropologiya. Siyosiy antropologiyaning predmeti va asosiy muammolari.
73. Tengsizlik va hokimiyatning madaniy va sotsiobiologik asoslari.
74. Siyosiy liderlik.
75. Davlatning kelib chiqishi haqidagi siyosiy antropologiya.
76. Sanoatdan oldingi sivilizatsialarda hokimiyat va siyosat.
77. Siyosiy antropologiya va zamonaviylik.
78. Hokimiyat antropologiyasi tarixi.
79. Siyosiy madaniyatning diniy jihatlari.
80. Siyosat va madaniyat o'rtasidagi munosabat.
81. G'arb siyosiy madaniyati.

82. Milliy o'z-o'zligini anglash, mohiyati ziddiyatlar, siyosiy ong bilan bog'liqligi.
83. Siyosiy madaniyatning demokratik tipining shakillanilishi va rivojlanishidagi me'yor va an'analar.
84. Siyosiy mafkura siyosatshunoslikning tadqiqot ob'ekti sifatida.
85. Plyuralistik demokratiya liberal ijtimoiy-siyosiy tizim sifatida- asosiy tamoyillar.
86. Konservatizm paydo bo'lishining iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy, va ma'naviy shart-sharoitlari.
87. Sotsial-demokratiya g'oyalarida sotsializm modellari.
88. Ijtimoiy-siyosiy islohotlar tipologiyasi.
  89. Siyosatdagi kontr-islohotlar va tiklanish jarayonlari.
90. Tranzit mamlakatlarda ijtimoiy-siyosiy islohotlarning o'ziga xos xususiyatlari.

TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR

Rahbariy adabiyotlar:

1. Mirziyoyev, Shavkat Miromonovich. 1-tom. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qatiyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. M 54. – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – B.592.
2. Mirziyoyev, Shavkat Miromonovich. 2-tom. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir. M 54. – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2018. – B.508.
3. Mirziyoyev, Shavkat Miromonovich. 3-tom. Niyati ulug‘ xalqning ishi ham ulug‘, hayoti yorug‘ va kelajagi farovon bo‘ladi. M 54. – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2019. – B.400.
4. Mirziyoyev, Shavkat Miromonovich. 4-tom. Milliy tiklanishdan-milliy yuklanish sari. M 54 – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2020. – B.408.
5. Mirziyoyev, Shavkat Miromonovich. 5-tom. Yangi O‘zbekistonda erkin va farovon yashaylik. M 54 – Toshkent: “O‘zbekiston” nashriyoti, 2023. – B.408.
6. Mirziyoyev, Shavkat Miromonovich. 6-tom. Yangi O‘zbekiston Taraqqiyot strategiyasi asosida demokratik islohotlar yo‘lini qat’iy davom ettiramiz. M 54 – Toshkent: “O‘zbekiston” nashriyoti, 2023. – B.536.
7. Mirziyoyev, Shavkat Miromonovich. 7-tom. Xalqchil islohotlar xalqimiz manfaatlariga xizmat qiladi. M 54 – Toshkent: “O‘zbekiston” nashriyoti, 2023. – B.408.
8. Mirziyoyev, Shavkat Miromonovich. Inson qadri, uning huquq va erkinliklari, qonuniy manfaatlar uchun. M 54 – Toshkent: “O‘zbekiston” nashriyoti, 2022. – B.416.
9. Mirziyoyev, Shavkat Miromonovich. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. M 54 – Toshkent: “O‘zbekiston” nashriyoti, 2021. – B.464.
10. Mirziyoyev, Shavkat Miromonovich. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. To‘ldirilgan ikkinchi nashri. –Toshkent: “O‘zbekiston” nashriyoti, 2023. – B.440.
11. Mirziyoyev, Shavkat Miromonovich.. Hozirgi zamon va Yangi O‘zbekiston. -T.: “O‘zbekiston nashriyoti”, 2024. 42-bet.
12. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi.//“Xalq so‘zi”. 2017-yil, 23-dekabr (№258 (6952) soni.
13. 2017–2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasini “Xalq bilan muloqot va inson manfaatlar yili”da amalga oshirishga oid Davlat dasturini o‘rganish bo‘yicha ilmiy-ommabop risola.–T.:2017.
14. Prezident Shavkat Mirziyoyevning O‘zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligining o‘ttiz uch yilligiga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi nutqi. // <https://president.uz/uz/lists/view/7519>

Normativ-huquqiy hujjatlar

1. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – T.: O‘zbekiston, 2023.
2. O‘zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi – T.: Adolat, 2011.
3. O‘zbekiston Respublikasining Oila kodeksi. – T.: O‘zbekiston, 1998.
4. O‘zbekiston Respublikasining “Davlat fuqarolik xizmati to‘g‘risida”gi Qonuni. 2022-yil 8-avgust, O‘RQ – 788 – son.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi «2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-60-son Farmoni. <https://lex.uz/docs/5841063>.

Asosiy adabiyotlar

1. Bekmurodov M. Zamonaviy boshqaruv sotsiologiyasi. Monografiya. – T.: Akademiya, 2019.
2. Bekmurodov M. O‘zbekistonda jamoatchilik fikri. – Toshkent:1999.
3. Sotsiologiya. Ma’ruzalar kursi. – Toshkent: 2000.
4. Sotsiologiya. O‘quv qo‘llanmasi. – Toshkent:2002.
5. Abu Nasir Forobiy. Fozil odamlar shahri. – Toshkent: A.Qodiriy nomidagi Xalq merosi nashriyoti. 2020.
6. Aliyev B., Rafiqov G‘., Sultonov T., Mullajonova M., Rahmonov B. va boshqalar. Sotsiologiya. (O‘quv qo‘llanma). – Toshkent: TDYUI nashriyoti. 2006 .
7. Ganieva M.X. Этносоциология. Учебное пособие для студ. высших учебных заведений. – Tashkent: «Universitet». 2006.
8. Garadja. V.I. Социология религии. – Moskva: «Infra-M». 2005.
9. Giddings Э. Социология. – Toshkent: 2002.
10. Kravchenko A.I. Социология. – Moskva: «PERSЭ-Logos». 2006.
11. Sotsiologiya //O‘quv qo‘llanma. Ubaydullayeva R.A., Bekmurodov M.B., Ota-Mirzayev O.B. va boshq. –Toshkent: A. Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti. 2002.
12. Sotsiologiya. Aliqoriyev N.S, Bekmurodov M.B., Ota-Mirzayev O.B., va boshq. – Toshkent: 2001.
13. Социология //Учебное пособие. Под редак. д.ф.н. Мухамедовой Z.M. – Tashkent.: «San’at». 2010.
14. Социология //Учебное пособие. Под редак. проф. Lavrenenko V.N. –Moskva: «YuNITI». 2012.
15. Тоценко J.T. Социология. //Учебник. - Moskva: «YuNITI». 2012.
16. Saitxodjayev H.B. Sotsiologiya. Ma’ruzalar kursi. –Toshkent: «Akademiya». 2008.
17. Xolbekov A.J., Idivov U.Yu. Sotsiologiya: izohli lug‘at-ma’lumotnoma. – Toshkent: Ibn-Sino nomidagi nashriyot. 1999.
18. Xolbekov. A.J. Boshqaruv sotsiologiyasi (o‘quv qo‘llanma). –Toshkent: “Akademiya”. 2007.
19. Ubaydullayeva R.A., Ota-Mirzayev O.B. va boshq. Sotsiologik tadqiqotlar amaliyoti (O‘quv-uslubiy qo‘llanma). –Toshkent: “Ijtimoiy fikr”. 2001.
20. Farfiyev B.A., Nurullayeva U.N. Sotsiologiya tarixi. (Uslubiy qo‘llanma). Toshkent: “Universitet”. 2009.
21. Frolov S.S. Общaya социология. //Учебник. - Moskva: «Prospekt». 2012.
22. Sodiqova Sh.M. Boshqaruv sotsiologiyasi. (Darslik). – Toshkent: Akademiya, 2020.
23. Bekmurodov M. Farosat ilmi. –Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot–matbaa ijodiy uyi, 2022.
24. Bekmurodov M. Zamonaviy boshqaruv sotsiologiyasi. –Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot–matbaa ijodiy uyi, 2023
25. Rahmatov A., Musayev D. “Ijtimoiy fanlar va sotsiologiya” (Toshkent, 2025).
26. To‘rayev Sh. “O‘zbekistonda ijtimoiy jarayonlar sotsiologiyasi” (2024).
27. Xakimova N. “Gender sotsiologiyasi: nazariya va amaliyot” (2025).
28. Javliyev N.B. Huquqning mohiyati: an’anaviy va zamonaviy nazariyalar.O‘quv qo‘llanma. – T. TDYUI, 2010.
29. Islamov Z.M. Teoriya gosudarstva i prava (Chast 1. Teoriya gosudarstva). Uchebnik. –Tashkent: TGYUI, 2013.

30. Islamov Z.M. Yurisprudensiya. Teoriya gosudarstva. – T.: Fan va texnologiyalar, 2012.
31. Najimov M.K., Muxitdinov Z.S. Davlat va huquq nazariyasi. O‘quv-uslubiy majmua. – T.: TDYUI, 2010.
32. Najimov M.K. Norma ijodkorligi. Darslik. –T.: TDYUU, 2018. – 181b.
33. Saburov N., Saydullayev SH.A. Davlat va huquq nazariyasi / O‘quv qo‘llanma. – Toshkent: TDYUI, 2011.
34. Saydullayev SH.A. Huquqdagi bo‘shliqlar va ularni bartaraf etish yo‘llari. O‘quv qullanma. – Toshkent: TDYUI, 2011. – 90 b.

Internet resurslari

35. www.president.uz – O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy veb-sayti
36. www.gov.uz – O‘zbekiston Respublikasi hukumat portali
37. www.lex.uz – O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi
38. www.ziyonet.uz – Oliy va o‘rta maxsus vazirligi ta’lim portali